Buigen over Basisvaardigheden

Onderzoek naar
de aanpak Basisvaardigheden in Zuid-Limburg

© Picture by Gerd Altmann

Prof. Dr. Maurice de Greef
Oktober 2024

Dit onderzoek en deze rapportage is mede tot stand gekomen door een sterke betrokkenheid van alle samenwerkingspartners in Zuid-Limburg. Veel dank voor een ieder die op enige wijze betrokken is geweest!

© 2024 Artéduc, Vught

Alle rechten voorbehouden. Deze publicatie is opgesteld in opdracht van de gemeente Heerlen. Onderstaande is niet van toepassing op de gemeente Heerlen . Voor het overige geldt dat niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, of gebruikt in bijvoorbeeld een PowerPointpresentatie, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Artéduc. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j$_0$ het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijke vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor zover het opnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de genoemde partij te wenden.

Inhoudsopgave

Blz.

Hoofdstuk 1: Aanleiding **4**
- 1.1 Achterstand in basisvaardigheden in Zuid-Limburg 4
- 1.2 Fasegewijze en planmatige aanpak basisvaardigheden 4

Hoofdstuk 2: Onderzoeksmethode **6**
- 2.1 Fase 1: Startfoto Zuid-Limburgse infrastructuur ontwikkeling basisvaardigheden. 6
- 2.2 Fase 2: Diepte-analyse via kritische incidentmethode onder experts 6
- 2.3 Fase 3: Meerjarenaanpak Basisvaardigheden Zuid-Limburg 7

Hoofdstuk 3: Bewustwording en samenwerking **8**
- 3.1 Expliciete beleids- en regierol regio en gemeenten 8
- 3.2 Bewustwording van problematiek en inzet voor basisvaardigheden 8
- 3.3 De Zuid-Limburgse samenwerking op het gebied van basisvaardigheden 9

Hoofdstuk 4: Herkenning en doorverwijzing in Zuid-Limburg **10**
- 4.1 Kansen voor herkennen van inwoners met achterstanden in basisvaardigheden 10
- 4.2 Kansen voor doorverwijzing van inwoners met achterstanden in basisvaardigheden 10

Hoofdstuk 5: Huidig aanbod en regionale aanpak **12**
- 5.1 Een sterk aanbod basisvaardigheden 12
- 5.2 Inhoudelijke focus op vijf pijlers 12
- 5.3 Regionale maatregelen 13
- 5.4 De uitdaging van de werving 14

Hoofdstuk 6: Een inhoudelijk fundament met kansen voor uitbouwen **15**
- 6.1 Goed beleid en fundament voor samenwerking 15
- 6.2 Herkenning en doorverwijzing in de steigers 15
- 6.3 Sterk aanbod aangevuld met activiteiten van vijf pijlers en regionale maatregelen 15
- 6.4 Toekomstig actieplan 16

Referenties **18**

Bijlage 1: Succesfactoren voor de Zuid-Limburgse aanpak **19**

1. Aanleiding

De gemeenten in Zuid-Limburg willen met alle betrokken partners in Zuid-Limburg een gezamenlijke aanpak basisvaardigheden realiseren. Zij vinden het belangrijk dat iedere inwoner, jong of oud, de kans krijgt om mee te doen. Voldoende taal-, reken- of digitale vaardigheden beheersen is daarvoor essentieel. Om dat niveau te bereiken is een gedegen infrastructuur met een goede samenwerking onder sterke regie van belang. Dit was de basis voor de aanpak van de afgelopen vier jaar. Vraag is of de aanpak basisvaardigheden optimaal is verlopen en of er nog mogelijke verbeterkansen zijn.

1.1 Achterstand in basisvaardigheden in Zuid-Limburg

Ook in de regio Zuid-Limburg is de groep mensen met beperkte basisvaardigheden groot. Uit het 'Plan van aanpak basisvaardigheden Zuid-Limburg 2020 - 2024' blijkt dat 20% van de inwoners te maken heeft met lage basisvaardigheden wat in 2020 betekende dat circa 119.595 inwoners hiermee te maken hadden (Seldenthuis et al., 2020). Om die reden kiest de regio met haar 16 gemeenten er expliciet voor om meer in te zetten op basisvaardigheden. Om voor deze mensen taalontwikkeling te stimuleren is samenwerking tussen de verschillende instellingen in Zuid-Limburg onontbeerlijk. Deze instellingen moeten de handen ineen slaan en gezamenlijk een aantal fasen doorlopen om potentiële deelnemers voor het scholingsaanbod te kunnen bereiken. Scholingsaanbod waar laaggeletterden leren om basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) eigen te maken, waardoor ze een betere plek in de samenleving of op de arbeidsmarkt krijgen.

1.2 Fasegewijze en planmatige aanpak basisvaardigheden

Om een gezamenlijke aanpak voor basisvaardigheden te realiseren, doorlopen de partners de volgende fasen:

- Bewustwording: Instellingen en gemeenten onderkennen het belang van het bevorderen van basisvaardigheden.
- Samenwerking: Instellingen en gemeenten realiseren een ketensamenwerking om gezamenlijk de ontwikkeling van basisvaardigheden te kunnen bevorderen.
- Toeleiding: Instellingen en gemeenten herkennen laaggeletterden, verwijzen deze door naar scholingstrajecten en realiseren daarnaast specifieke wervingsactiviteiten om via andere kanalen potentiële laaggeletterden te kunnen bereiken.
- Bereik: Instellingen en gemeenten faciliteren ontwikkeling van basisvaardigheden, waardoor inwoners van de gemeenten in Zuid-Limburg hun basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) kunnen optimaliseren.

Om op lokaal niveau de ontwikkeling van basisvaardigheden te bevorderen, is het dus noodzakelijk om op het gebied van bewustwording, samenwerking, herkenning, doorverwijzing en scholing instellingen in Zuid-Limburg samen te laten optrekken.
De regio Zuid-Limburg heeft in 2020 in het regioplan basisvaardigheden Zuid-Limburg beschreven om deze integrale samenwerking met betrekking tot basisvaardigheden te willen bevorderen met de volgende vijf pijlers:

1. Het voorkomen van taalachterstand bij kinderen (preventie)
2. Het gebruiken van eenvoudige taal zodat iedereen kan meedoen (inclusie)
3. Het opsporen van inwoners met beperkte basisvaardigheden (opsporen)

4. Het laten starten van meer mensen met Nederlands als moedertaal met onderwijs aan volwassenen (meer NT1)
5. Het verhelpen van beperkte basisvaardigheden bij volwassenen met scholing (verhelpen)

Hierbij hoopt de regio de volgende doelen te kunnen bereiken (Seldenthuis et al., 2020, p. 5):

1. We zetten ons in om laaggeletterdheid bij kinderen te voorkomen.
2. We hebben meer taalambassadeurs.
3. We krijgen de mensen beter in beeld die Nederlands als moedertaal hebben en basisvaardigheden missen.
4. We werken in Zuid-Limburg als gemeenten samen met organisaties en bedrijven aan het verstevigen van de basisvaardigheden bij mensen die dat nodig hebben.
5. We geven les in basisvaardigheden op een manier die past bij de interesses van mensen die volwassenenonderwijs nodig hebben.
6. Minimaal 70% van de deelnemers van formeel onderwijs heeft na afloop van het WEB-traject een hoger niveau in taal, rekenen of computervaardigheden.
7. Deelnemers aan non-formeel onderwijs kunnen beter meedoen op het werk of privé.
8. We halen meer resultaten met het beleid.

Artéduc is gevraagd om de resultaten van deze aanpak middels onderzoek in beeld te brengen en op basis daarvan samen met de partners een mogelijke actieagenda voor het vervolg op te stellen.

2. Onderzoeksmethode

Op basis van de onderzoekservaringen vanuit de andere provincies en arbeidsmarktregio's is voorgesteld om een integraal onderzoek te realiseren. De een onderzoeksaanpak is gebaseerd op een mixed-method design.
Het integrale onderzoek bestaat uit de volgende fasen:
Fase 1: Startfoto Zuid-Limburgse infrastructuur ontwikkeling basisvaardigheden
Fase 2: Diepte-analyse via kritische incidentmethode onder experts
Fase 3: Meerjarenaanpak Basisvaardigheden Zuid-Limburg

2.1 Fase 1: Startfoto Zuid-Limburgse infrastructuur ontwikkeling basisvaardigheden

In samenwerking met vrijwel alle betrokken Zuid-Limburgse partijen in de aanpak van basisvaardigheden is een startfoto van de huidige infrastructuur gemaakt. Dit is gedaan middels een online vragenlijst onder 58 professionals die actief zijn in de aanpak van basisvaardigheden. Tabel 1 toont de achtergrond van de respondenten. Hierbij wordt duidelijk dat er met name partners betrokken zijn vanuit gemeenten of andere overheidsinstellingen. Maar ook vanuit de bibliotheeksector en het welzijn, gevolgd door het volwassenenonderwijs en de kinderopvang en de VVE. Ten slotte valt op dat er slechts enkele partners betrokken zijn vanuit het vrijwilligerswerk en de gezondheidszorg. Er zijn geen respondenten vanuit het regulier onderwijs of het bedrijfsleven die de vragenlijst hebben ingevuld (zie tabel 1).

Tabel 1: Sector respondenten Zuid-Limburgse startfoto Basisvaardigheden

Soort sector	% betrokken professionals
Gemeente of andere overheidsinstelling (inclusief UWV)	36.2%
Regulier onderwijs (PO, VO, MBO, HBO, WO)	0%
Volwassenenonderwijs	6.9%
Welzijn (inclusief vluchtelingenwerk en jongerenwerk)	15.5%
Bibliotheeksector	24.1%
Kinderopvang, peuterspeelzalen, buitenschoolse opvang, VVE	6.9%
Gezondheidszorg: Consultatiebureau en Openbare Gezondheidszorg	1.7%
Vrijwilligerswerk	3.4%
Bedrijfsleven	0%
Anders	5.2%

2.2 Fase 2: Diepte-analyse via kritische incidentmethode onder experts

Onder circa 20 experts/organisaties die in Zuid-Limburg werkzaam zijn op het gebied van het bevorderen van de ontwikkeling van basisvaardigheden is in kaart gebracht welke elementen ervoor zorgen dat de aanpak van de ontwikkeling van basisvaardigheden succesvol was of wat juist belemmerend werkte. Dit is een verdiepingsslag op basis van de Zuid-Limburgse startfoto. Centraal staat hoe men de huidige situatie kan optimaliseren en niet om enkel in kaart te brengen wat niet werkt. Ook is de meest optimale situatie beschreven door de betrokken experts. Hierbij is ruime aandacht geschonken aan hoe men wil en kan samenwerken en zich wil ontwikkelen en welke randvoorwaarden daarbij noodzakelijk zijn. Ook is gevraagd naar de eigen rol en verantwoordelijkheid hierin. Tevens is er gekeken naar de andere bepalende factoren, zoals de deskundigheid van de doorverwijzer, de setting en het aangeboden aanbod of leertraject (dat wel of niet passend is). Er is in kaart gebracht wat de wensen van de experts

zijn en hoe deze vertaald moeten worden in de aanpak van het bevorderen van de ontwikkeling van basisvaardigheden en in welke setting deze wel of niet moet plaatsvinden. Voor deze onderzoeksfase is de Kritische Incidenten Techniek gebruikt (Flanagan, 1954). Centraal bij deze methode staat de individuele ervaring van de deelnemer aan het onderzoek (in dit geval de Zuid-Limburgse experts). Via open vragen is de deelnemer uitgenodigd om concrete ervaringen die men als overwegend positief of negatief heeft beleefd, te bespreken. De gegevens die op deze wijze verzameld zijn, geven een gedetailleerd en diepgaand beeld van bevorderende en hinderende factoren van de mogelijkheden en belemmeringen van het bevorderen van de ontwikkeling van basisvaardigheden in Zuid-Limburg (Butterfield et al., 2005; Grove & Fisk, 1997), waarbij de ervaringen (van experts) centraal staan. Om de data te verzamelen zijn individuele interviews afgenomen die elk circa 30 tot 40 minuten duren. De steekproef van de verschillende Zuid-Limburgse experts is nauwgezet gedaan in samenwerking met de gemeente Heerlen. Voor de analyse van de interviews is de “grounded theory benadering” gekozen om een zorgvuldige analyse te kunnen realiseren. De interviews zijn telefonisch of via Teams afgenomen. De betrokken respondenten is gevraagd om als klankbordgroep betrokken te blijven bij het opstellen van de meerjarenaanpak.

2.3 Fase 3: Meerjarenaanpak Basisvaardigheden Zuid-Limburg

De uitvoering van de aanpak van basisvaardigheden kan duurzaam en rendabel zijn als er voldoende aandacht is voor de implementatie van de onderzoeksresultaten. In de derde fase is samen met alle betrokken partners in de gehele arbeidsmarktregio een actieplan voor een ‘Meerjarenaanpak Basisvaardigheden Zuid-Limburg’ opgesteld, die getoetst is bij de betrokken gemeente en instellingen. Via een tweetal interactieve werksessies is een kader voor een actieplan ontwikkeld op basis van de onderzoeksresultaten uit de eerdere onderzoeksfasen. Hierbij zijn ook good practices uit andere regio’s gebruikt.

3. Bewustwording en samenwerking

In Zuid-Limburg is men al geruime tijd actief om achterstanden in basisvaardigheden tegen te gaan. Samen met diverse partners uit verschillende sectoren start men innovatieve trajecten om ontwikkeling van basisvaardigheden te bevorderen. Vraag is of partijen zich bewust zijn van de problematiek en hoe zij de samenwerking in de arbeidsmarktregio op het gebied van de aanpak van achterstanden in basisvaardigheden ervaren.

3.1 Expliciete beleids- en regierol regio en gemeenten

In het optimaliseren van de aanpak van taalachterstanden is een expliciete rol weggelegd voor de gemeente. Een meerderheid van de respondenten van het kwalitatief onderzoek (13 van de 24) vindt dat er een goed beleid is op het gebied van basisvaardigheden: *"We hebben een bondgenootschap met ambitie en we hebben daarnaast een soort uitvoeringsprogramma voor ieder jaar waarmee we dat beleid dat we toch eigenlijk ook voor een heel groot deel baseren op onze Zuid-Limburgse regioplan. Wat willen we nou eigenlijk bereiken in Zuid-Limburg? En afgeleide daarvan is wat wij in de Westelijke Mijnstreek doen op maat voor de samenwerking in de Westelijke Mijnstreek. Dus ja, we zijn daar tevreden mee." (R2[1])* Kanttekening is wel dat de beleidscapaciteit in de subregio Maastricht-Heuvelland te gering is. Vraag is of er ook regie wordt gevoerd op het beleidsplan en over het subregionale beleid. Ook hier geeft een meerderheid van de respondenten (13 van de 22) aan dat dat het geval is: *"Ja, dat vind ik wel. (…) Wat ik net ook aangaf, dat één stand van de gemeente de regie daarin heeft. Vanuit iedere gemeente is een afgevaardigde die zich met dit onderdeel bezighoudt. Dat zijn de drie bondgenootschappen. Er is een samenwerking tussen het ROC en de regio. De taalhuizen hebben steeds meer contact onderling, dus ja." (R4)* De resultaten uit de online vragenlijst bevestigen dit beeld. Volgens circa 61% is er voldoende regie op de aanpak basisvaardigheden in het verzorgingsgebied. De taken zouden nog wel iets scherper verdeeld kunnen worden. Circa 53% geeft aan dat deze goed verdeeld zijn. Daarnaast geeft de overgrote meerderheid van de respondenten van de interviews (17 van de 24), maar ook van de online vragenlijst (circa 72%) aan dat er een jaarplan en een jaarverantwoording is voor de aanpak van basisvaardigheden in de (sub)regio, waarmee men werkt.

3.2 Bewustwording van problematiek en inzet voor basisvaardigheden

Het fundament voor de aanpak van basisvaardigheden is de bewustwording van de problematiek. De vraag is of men als organisatie oog heeft voor de problematiek en zich wil inzetten voor het belang van inwoners van jong tot oud die achterstanden op het gebied van basisvaardigheden ervaren. Zodra de Zuid-Limburgse organisaties gezamenlijk het probleem onderkennen, is het makkelijker om activiteiten te faciliteren om de problematiek tegen te kunnen gaan. Uit het onderzoek blijkt dat vrijwel alle organisaties voldoende actie ondernemen om de problematiek van basisvaardigheden tegen te gaan, namelijk 80%. Ook is vrijwel elke organisatie zich bewust van de problematiek, te weten 96%.

De hoge mate van bewustwording onder de partners wordt onderstreept door de resultaten uit het kwalitatief onderzoek. Een meerderheid (15 van de 24 respondenten) geeft aan, dat men zich hier van bewust is, zoals de volgende respondent aangeeft: *"Het feit dat het in het verleden geweest is en bij ons heel centraal stond binnen de dagelijkse taken, zeg maar. En ja, nu... Het is gewoon een vanzelfsprekendheid. Ik neem het mee binnen het team. Zeg maar, op het moment dat er een nieuwe aanmelding komt, dan is dat een vraag die je indirect of direct stelt aan de nieuwe*

[1] R staat voor Respondent en het nummer voor het nummer van de desbetreffende respondent.

cliënt. Bij de intake". (R22)

3.3 De Zuid-Limburgse samenwerking op het gebied van basisvaardigheden

De partners geven de samenwerking op het gebied van basisvaardigheden gemiddeld een 7. Deze tevredenheid wordt bevestigd, doordat circa 76% van de respondenten van de vragenlijst aangeeft dat de samenwerking goed is. Zo ook geeft 84% aan dat er voldoende samenwerking is voor de aanpak van basisvaardigheden op (sub)regionaal niveau. Daarnaast geeft 69% aan dat men de taken ook op elkaar afstemt. Dit beeld wordt niet helemaal bevestigd door de interviews. Daar geven 7 van de 23 respondenten aan dat de samenwerking goed verloopt. In sommige gevallen kunnen er nog wel iets meer concrete afspraken gemaakt worden, zoals deze respondent aangeeft: *"Van hoe maak je nou zo'n overleg van zo'n bondgenootschap zinvol? En wat wil je daarmee bereiken en wat haal je daaruit? Dus op dit moment vind ik het wel al heel erg verbeterd ten opzichte van hoe het eerder was. Met het nieuwe convenant en minder overleggen zie je wel dat er wat meer focus komt op wat kunnen we nou echt aan elkaar hebben. (…) Maar er zijn nog wel heel veel grote verschillen met waar iedereen staat. En ja, soms denk ik, zou er wel meer sturing kunnen zitten op wat ga je nou echt samen doen?" (R16)* Ook de samenwerking met andere sectoren van het sociaal domein kan volgens de meerderheid van de respondenten (14 van de 23) van het kwalitatief onderzoek verbeterd worden. Echter zijn er ook goede voorbeelden, zoals deze respondent aangeeft: *"Nou, ik denk dat die samenwerking er is. Nou ja, ik weet bijvoorbeeld in Brunssum wordt die taalmeter structureel ingezet bij de gemeente en die mensen worden doorverwezen naar het Vista College, maar ik weet niet of daar nog een controle even zogezegd is om te kijken of die mensen ook uiteindelijk naar school gaan. Dat heb ik niet helder, maar ik weet dat zij dat zelfstandig heel goed doen, zal ik maar zeggen". (R7)*

Samengevat

Volgens het merendeel zit er voldoende regie op de (sub)regionale aanpak van achterstanden in basisvaardigheden en is er een goed beleid. Ook wordt er gewerkt met een jaarplan en een jaarverantwoording volgens de meerderheid. Kanttekening is wel dat de beleidscapaciteit in de subregio Maastricht-Heuvelland te gering lijkt te zijn.
Ook zijn vrijwel alle responderende organisaties zich bewust van de problematiek van achterstanden in basisvaardigheden en onderstrepen het belang van de aanpak. Tevens wordt duidelijk dat het merendeel van de organisaties actie onderneemt om de problematiek tegen te gaan. Daarnaast is het fundament voor de samenwerking gelegd en het merendeel van de respondenten van de vragenlijst ervaart die als goed en geeft aan dat er voldoende samenwerking is en dat de taken op elkaar zijn afgestemd. Echter vindt ook een aantal respondenten van de interviews dat de samenwerking meer omgezet mag worden in concrete afspraken.

4. Herkenning en doorverwijzing in Zuid-Limburg

Om ervoor te zorgen dat voldoende inwoners met een achterstand in basisvaardigheden worden bereikt zijn het herkennen en doorverwijzen van inwoners twee belangrijke activiteiten in de Zuid-Limburgse aanpak basisvaardigheden. Diverse partners blijken dat te doen. Vraag is echter of dat ook succesvol gebeurt.

4.1 Kansen voor herkennen van inwoners met achterstanden in basisvaardigheden

Uit het kwalitatief onderzoek blijkt dat het herkennen van taalproblemen nog niet optimaal gebeurt. Volgens 14 van de 22 respondenten is dat een knelpunt. Volgens deze respondent kost het tijd voordat het echt onderdeel wordt van een systematische aanpak: *"Gaan we nu echt starten met een team van werk en inkomen om het thema basisvaardigheden te borgen binnen hun processen. Ik heb daar al wel een aantal gesprekken gevoerd met een aantal verschillende functionarissen. En men herkent en erkent dat het belangrijk is. (…) En men had eerst zoiets van, ja goed, weet je, dat is toch wel duidelijk als we iemand hebben die beperkte basisvaardigheden heeft. Als je daarop doorvraagt, dan kom je eigenlijk samen wel tot de conclusie, wat onderzoek ook onderstreept, dat die NT2-doelgroep ligt voor de hand. Dat is voor de hand liggend dat je die herkent. Maar als we echt inzoomen op de NT1-doelgroep, dan komen ze toch wel tot de conclusie dat ze het waarschijnlijk toch niet zo goed herkennen". R12*

De resultaten uit het kwantitatief onderzoek bevestigen dit beeld. Daar geeft circa 57% aan dat het herkennen van problemen met betrekking tot basisvaardigheden goed verloopt. Ook daar geeft een redelijke groep respondenten aan dat er nog stappen gezet kunnen worden om het herkennen te optimaliseren. Echter geeft wel 69% van de respondenten aan dat de organisaties tijd vrij maken om het te herkennen. Dus het gebeurt wel, maar nog niet systematisch en structureel.

4.2 Kansen voor doorverwijzing van inwoners met achterstanden in basisvaardigheden

Volgens 53% van de respondenten van de vragenlijst verloopt het doorverwijzen van kinderen, jongeren of volwassenen met problemen in hun basisvaardigheden goed. Een vergelijkbaar aantal respondenten (47%) geeft aan dat na de doorverwijzing gecheckt wordt of de potentiële deelnemers ook daadwerkelijk deelnemen aan de trajecten basisvaardigheden. Een meerderheid geeft aan dat zowel bij het Vista College als de taalhuizen niet teveel aanmeldingen zijn. Echter is het wel zo dat doorverwijzing niet enkel naar eigen trajecten plaatsvindt volgens 67% van de respondenten, maar ook naar andere trajecten basisvaardigheden.

De respondenten van het kwalitatief onderzoek bevestigen het beeld dat de doorverwijzing verbeterd kan worden. Volgens 15 van de 24 deelnemers verloopt het nog niet optimaal onder andere doordat er een vraagverlegenheid is bij de professionals zoals de volgende respondent aangeeft: *"Nou, nog steeds een stuk verlegenheid van hulpverleners. Die vinden het ook heel erg moeilijk om dat bespreekbaar te maken. En daar proberen we dus in allerlei workshops wel mensen bij te helpen en te oefenen. Hoe doe je dat dan? Maar dat vindt men heel erg moeilijk. En het verwijzen vindt men ook moeilijk. Maar dat zijn dus de stappen die wij wel heel veel zijn aan het zetten om dan ook duidelijk te maken. Ja, waar kun je dan naartoe door verwijzen? Dat hebben we allemaal goed geïnventariseerd en in beeld en dat actualiseren we ieder half jaar en dat sturen we rond en dat kan ook digitaal worden gevonden. Maar het zijn stappen en het lijkt makkelijk, maar het zijn toch grote stappen". (R1)* Maar op sommige plekken loopt dit wel goed. Van deze werkwijze van doorverwijzen zou men kunnen leren, zoals uit dit mooie voorbeeld van een respondent blijkt: *"Ja, dat gaat wel inderdaad goed. Op het moment dat zoiets gebeurt, met name met de doelgroep NT1. Dan zijn we zo ontzettend blij*

als er inderdaad een inwoner zegt, nou ik wil die stap maken. En dan nemen we contact ook met X. En X gaat inderdaad dan zover dat zij een afspraak maakt met die persoon. En wanneer die persoon er behoefte aan heeft, bijvoorbeeld de eerste keer meegaan naar het Vista College. Voor een intake, voor een kennismaking. Want dat vinden veel mensen dan toch nog zo reuzespannend dat dat echt wel een risico vormt. Dat ze dan alsnog afhaken. Dus X geeft dan aan, dan bel ik die inwoner met toestemming en dan maken we een afspraak en dan ga ik met die inwoner mee. Dus dat is super dat ze dat doet". (R3)

Samengevat

De basis voor herkennen en doorverwijzen is gelegd. Men maakt over het algemeen tijd vrij voor het herkennen van de problematiek, maar het vindt nog niet overal structureel en systematisch plaats. Voor wat betreft de doorverwijzing, verwijzen de meeste partners ook door naar andere trajecten dan naar hun eigen trajecten. De doorverwijzing vindt dus zeker plaats, maar wederom gebeurt dat niet altijd goed. De doorverwijzing verloopt dus nog niet optimaal. Daarnaast wordt niet altijd gecheckt of een deelnemer daadwerkelijk deelneemt aan het traject basisvaardigheden. Dus ook de opvolging zou meer aandacht mogen krijgen.

5. Huidig aanbod en regionale aanpak

In Zuid-Limburg hebben ze een duidelijke inhoudelijke focus aangebracht in de aanpak voor achterstanden in basisvaardigheden. Allereerst heeft men er voor gekozen om via een vaste infrastructuur een aanbod basisvaardigheden te realiseren. Men kiest daarnaast expliciet voor het werken met vijf verschillende inhoudelijke pijlers en een ondersteuning per subregio naast regionale kennisdeling. Ook heeft men een duidelijke visie op het aanbod. Vraag is de partners ook daadwerkelijk actief zijn op deze vijf pijlers en of de ontwikkelde ondersteuning een bijdrage levert aan de actieve aanpak van achterstanden in basisvaardigheden.

5.1 Een sterk aanbod basisvaardigheden

De meeste geïnterviewde respondenten zijn enthousiast over het huidige aanbod basisvaardigheden. Volgens een meerderheid (13 van de 22 respondenten) is het aanbod toereikend waarbij flexibiliteit en actualiteit ook een rol kunnen spelen zoals deze respondent aangeeft: *"Er wordt echt alles uit de kast getrokken en ook op de actualiteit ingesprongen. Op het moment dat er dus inderdaad actuele dingen zijn, zoals nu bijvoorbeeld de Flair voor laaggeletterden, in het woord- en taalgebruik. Die wordt dan besproken, die komt op tafel. Het wordt niet alleen vanuit lesboekjes, juist niet, gehandeld. Het is allemaal persoonlijk portfolio met een mooie foto van hun bovenop en zo. Dus nee, daar heb ik alleen maar complimenten voor, voor de wijze waarop ze het aanpakken". (R9)*

De resultaten van het kwantitatieve onderzoek bevestigen dit. Volgens 71% van de respondenten is er voldoende variatie in de scholingstrajecten op het gebied van basisvaardigheden op (sub)regionaal niveau. Een kleine kanttekening is dat aanbod in company en lokaal waar potentiele NT1-deelnemers werken, wonen en leven wel een versterking zou zijn van het huidige scholingsaanbod.

Daarnaast is de beleidsregel om 90% van het budget volwasseneneducatie te besteden aan het formele onderwijs en 10% aan kleinschalige laagdrempelige scholing voor volwassenen in een niet schoolse omgeving bekend bij de meeste partners (86.3%). Wel geeft 66.7% dat er nog meer NT1'ers bereikt mogen worden voor dit aanbod. Vraag is of de kleinschalige projecten wel leiden tot het opsporen van de NT1'ers. Dit sluit aan bij de wens om het aanbod van NT1'ers meer op locatie te organiseren in plaats van het faciliteren van kleinschalige laagdrempelige scholing in een niet-schoolse omgeving.

5.2 De inhoudelijke focus op vijf pijlers

Uit de kwantitatieve onderzoeksanalyse blijkt dat op elke pijler een meerderheid van de partners actief is. De pijlers lijken steunpilaren te zijn voor de realisatie van de aanpak van basisvaardigheden. Volgens tabel 2 is bijna driekwart van de partners betrokken bij het opsporen van volwassenen met beperkte basisvaardigheden. Uit de kwalitatieve analyse blijkt dat men daar toch nog meer op wil inzetten. Volgens 13 van de 24 respondenten mag daar nog meer aandacht voor gevraagd worden. Dus men is er wel heel actief in, maar men heeft de wens meer te investeren om de betreffende volwassenen te vinden. Dat geldt in iets mindere mate voor pijler 1. Ondanks dat een groot deel actief is in het kader van preventie van taalachterstand bij kinderen (60.3% volgens tabel 2) geven 12 van de 24 geïnterviewde respondenten aan dat daar meer aandacht voor mag zijn. Dit is hetzelfde voor pijler 4 waar ook 12 van de 24 geïnterviewde respondenten aangeven dat daar meer aandacht voor mag zijn. De pijlers waar het meeste voldoende aandacht voor is volgens de geïnterviewde respondenten zijn pijler 2 en pijler 5. De meerderheid van de organisaties is hierin actief (zie tabel 2) en ook volgens de

geïnterviewde respondenten is er voldoende aandacht voor pijler 2 en pijler 5 (15 versus 20 van de geïnterviewde respondenten.

Tabel 2: Actieve betrokkenheid pijlers door partners

Soort sector	% betrokken organisaties
Pijler 1: Preventie van taalachterstand bij kinderen	60.3%
Pijler 2: Inclusie met heldere taal (en ondersteuning bij digitale overheid)	63.8%
Pijler 3: Opsporen van volwassenen met beperkte basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden)	72.4%
Pijler 4: Zorgen dat meer mensen met Nederlands als 1e taal (NT1) meedoen in het volwassenenonderwijs	55.2%
Pijler 5: Verhelpen van beperkte basisvaardigheden bij volwassenen met scholing	65.5%

5.3 Regionale maatregelen

Het kwantitatief onderzoek geeft een helder beeld van de bekendheid en waardering van de inzet van de extra maatregelen op regionaal gebied betreffende de aanpak basisvaardigheden. Men is daar overwegend positief over, tenzij men de specifieke maatregel niet kent. Volgens tabel 3 is de verbinder van het Vista College bekend bij 84.3% en ook de mogelijkheid tot inzetten taalambassadeurs en de jaarlijks netwerkbijeenkomst is bij de meeste partners bekend (88.2% versus 94.1%). Een meerderheid geeft volgens tabel 3 ook aan dat de inzet van de taalambassadeurs waardevol is (90.2% van de respondenten). Ook is een meerderheid van mening dat de inzet van een docent van het Vista College bij de taalhuizen en de terugkom- en scholingsdagen voor het Vista College en de taalhuizen waardevol zijn. Dat aantal is iets minder, omdat een deel van de respondenten waarschijnlijk daar geen gebruik van maakt gezien hun functie en het dus niet weet (zie tabel 3). Ten slotte wordt helder dat een meerderheid vindt dat het doel van de netwerkbijeenkomst (kennisuitwisseling en netwerken) wordt bereikt.

Tabel 3: Regionale acties ter ondersteuning aanpak basisvaardigheden

Soort sector	% betrokken organisaties
Bekendheid verbinder en bijbehorende ondersteuningsmogelijkheid Vista College	84.3%
Waardevolle inzet docent Vista College bij taalhuizen	56.9% 41.2% weet niet
Waardevolle terugkom- en scholingsdagen Vista College en taalhuizen	56.9% 41.2% weet niet
Bekendheid mogelijkheid inzetten taalambassadeurs	88.2%
Waardevolle inzet taalambassadeurs	90.2%
Bekendheid jaarlijkse netwerkbijeenkomst	94.1%
Bereikte doel netwerkbijeenkomst	72.6% 27.5% weet niet

5.4 De uitdaging van de werving

Volgens de meeste geïnterviewde respondenten (16 van de 24) kan de werving van de deelnemers geoptimaliseerd worden. Dat zit hem met name in het feit dat men vindt dat er te weinig NT1-deelnemers worden bereikt wat overigens een landelijke tendens is. Dit houdt niet in dat men de schouders er niet onder zet. Er wordt wel actie ondernomen, zoals deze respondent aangeeft: *"Loopt op zich wel prima, omdat het onderdeel van onze intake is. We hebben nu, die 'Basisfit training' hebben we vier dagen in de week, twee keer per dag een uur. Om dan ook de concentratie van de deelnemers vast te houden. En dat kan op eigen initiatief, mensen mogen zich daar zelf voor aanmelden. Of kan op doorverwijzing van een begeleider. En op doorverwijzing van de begeleider vindt er een gesprek plaats, zodat we ook de kandidaat kunnen enthousiasmeren, zodat hij niet de idee heeft, ik moet iets maar eigenlijk ben ik niet intrinsiek gemotiveerd. Maar op eigen initiatief is iedereen altijd welkom". (R6)*

De roep om de werving te optimaliseren komt in meerdere arbeidsmarktregio's van het land voor. Op basis van verschillende onderzoeken en een analyse van good practices op het gebied van basisvaardigheden (die uitgebreid wordt beschreven in bijlage 1) wordt duidelijk dat de volgende inhoudelijke factoren van belang zijn om succesvol aanbod te kunnen realiseren:

- *Maatwerk*, waarbij de deelnemer samen met de begeleider zijn of haar eigen leertraject met bijbehorende doelen kan samenstellen.
- *Aansluiting bij de belevingswereld en intrinsieke motivatie*, waarbij de dagelijkse praktijk van de deelnemers centraal staat en waar vanuit die context de nieuwe vaardigheden worden aangeleerd.
- *Informeel leren en aandacht voor sociale contacten*, waarbij deelnemers zelf op een praktische wijze de taal leren eigen maken in contact met anderen.
- *Dichtbij de doelgroep*, waarbij leertrajecten dichtbij de woon- en 'leefplek' van de deelnemers worden georganiseerd op basis van hun leerbehoeften.
- *Geïntegreerd aanbieden van basisvaardigheden en beroepsopleiding of trainingen gericht op werk*, waarbij leertrajecten worden samengesteld waar deelnemers die tegelijkertijd aan hun basisvaardigheden kunnen werken als ook een beroep kunnen leren.
- *Outreachend werken om de deelnemers te vinden*, waarbij professionals naar de potentiële deelnemers komen om samen te kijken of zij wellicht kunnen en willen deelnemen aan leertrajecten.

Dit kan nieuwe kansen bieden voor het optimaliseren van werving van nieuwe deelnemers.

Samengevat

Het aanbod basisvaardigheden is bekend en men is er enthousiast over. Er is ook voldoende variatie in het aanbod zelf en er blijkt een stevige infrastructuur te zijn mede door de inzet van het formele volwassenenonderwijs. Om meer NT1'ers te bereiken zou er wellicht wel meer aanbod gefaciliteerd mogen worden waar de NT1-deelnemers, wonen, werken en leven. Naast facilitering van het aanbod zijn er extra maatregelen vanuit het actieplan basisvaardigheden. Er zijn vijf inhoudelijke pijlers waar het merendeel van de organisaties ook actief op is. Ondanks deze betrokkenheid zou voor een aantal pijlers nog wel meer aandacht mogen zijn, waaronder het opsporen van volwassenen met beperkte basisvaardigheden en ervoor zorgen dat deze meedoen in het volwassenenonderwijs naast preventie van taalachterstanden bij kinderen. Ook is men overwegend bekend met en positief over de extra maatregelen voor de infrastructuur basisvaardigheden, zoals de inzet van een verbinder vanuit het Vista College en een inzet van een docent bij de taalhuizen naast de inzet van taalambassadeurs en de organisatie van een jaarlijkse netwerkbijeenkomst en terugkom- en scholingsdagen voor het Vista College en de taalhuizen. Ten slotte lijkt werving een aandachtspunt evenals in andere arbeidsmarktregio's. Men is wel actief op dit gebied, maar zou

meer resultaten willen behalen.

6. Een inhoudelijk fundament met kansen voor uitbouwen

De evaluatie geeft een duidelijk beeld. Er is een sterk inhoudelijk fundament voor de aanpak basisvaardigheden met kansen voor uitbouwen van de huidige aanpak. De partners zijn enthousiast over de aanpak. Als men vraagt naar wat het beste is dat men tot nu toe heeft gerealiseerd, geeft het merendeel van de respondenten aan dat dat de huidige infrastructuur is waarin men samenwerkt aan de hand van een regionaal beleidsplan en dat er via een netwerk draagvlak is om samen de achterstand van basisvaardigheden tegen te gaan. De vijf beleidspijlers van de regionale aanpak zorgen ervoor dat partners actief zijn op die terreinen en ook de extra regionale maatregelen worden als ondersteunend en waardevol ervaren. Daarnaast is het huidige aanbod basisvaardigheden sterk met een kanttekening dat er meer aanbod mag zijn dichtbij daar waar de NT1-deelnemers wonen, leven en werken. Een focus op arbeid en gezin lijken extra kansen te bieden. Ten slotte lijken herkennen en doorverwijzen nog niet optimaal. Men is hier wel actief op, maar er kan nog een verbeterslag worden gemaakt evenals bij de werving.

6.1 Goed beleid en fundament voor samenwerking

Volgens het merendeel zit er voldoende regie op de (sub)regionale aanpak van achterstanden in basisvaardigheden en is er een goed beleid. Ook wordt er gewerkt met een jaarplan en een jaarverantwoording volgens de meerderheid. Kanttekening is wel dat de beleidscapaciteit in de subregio Maastricht-Heuvelland te gering lijkt te zijn.
Ook zijn vrijwel alle responderende organisaties zich bewust van de problematiek van achterstanden in basisvaardigheden en onderstrepen het belang van de aanpak. Tevens wordt duidelijk dat het merendeel van de organisaties actie onderneemt om de problematiek tegen te gaan. Daarnaast is het fundament voor de samenwerking gelegd en het merendeel van de respondenten van de vragenlijst ervaart die als goed en geeft aan dat er voldoende samenwerking is en dat de taken op elkaar zijn afgestemd. Echter vindt ook een aantal respondenten van de interviews dat de samenwerking meer omgezet mag worden in concrete afspraken.

6.2 Herkenning en doorverwijzing in de steigers

De basis voor herkennen en doorverwijzen is gelegd. Het staat in de steigers. Men maakt over het algemeen tijd vrij voor het herkennen van de problematiek, maar het vindt nog niet overal structureel en systematisch plaats. Voor wat betreft de doorverwijzing, verwijzen de meeste partners ook door naar andere trajecten dan naar hun eigen trajecten. De doorverwijzing vindt dus zeker plaats, maar wederom gebeurt dat niet altijd goed. De doorverwijzing verloopt dus nog niet optimaal. Daarnaast wordt niet altijd gecheckt of een deelnemer daadwerkelijk deelneemt aan het traject basisvaardigheden. Dus ook de opvolging zou meer aandacht mogen krijgen.

6.3 Sterk aanbod aangevuld met activiteiten van vijf pijlers en regionale maatregelen

Het aanbod basisvaardigheden is bekend en men is enthousiast over dit aanbod. Er is ook voldoende variatie in het aanbod zelf en er blijkt een stevige infrastructuur te zijn mede door de inzet van het formele volwassenenonderwijs. Om meer NT1'ers te bereiken zou er wellicht wel meer aanbod gefaciliteerd mogen worden waar de NT1-deelnemers, wonen, werken en leven.

Naast facilitering van het aanbod zijn er extra maatregelen vanuit het actieplan basisvaardigheden. Er zijn vijf inhoudelijke pijlers waar het merendeel van de organisaties ook actief op is. Ondanks deze betrokkenheid zou voor een aantal pijlers nog wel meer aandacht mogen zijn, waaronder het opsporen van volwassenen met beperkte basisvaardigheden en ervoor zorgen dat deze meedoen in het volwassenenonderwijs naast preventie van taalachterstanden bij kinderen. Ook is men overwegend bekend met en positief over de extra maatregelen zoals de inzet van een verbinder vanuit het Vista College en een inzet van een docent bij de taalhuizen naast de inzet van taalambassadeurs en de organisatie van een jaarlijkse netwerkbijeenkomst en terugkom- en scholingsdagen voor het Vista College en de taalhuizen. Ten slotte lijkt werving een aandachtspunt evenals in andere arbeidsmarktregio's. Men is wel actief op dit gebied, maar zou meer resultaten willen behalen.

6.4 Toekomstig actieplan

Op basis van de onderzoeksresultaten en in samenspraak met de partners is een actieagenda samengesteld die richting kan geven aan het vervolg van de aanpak basisvaardigheden in Zuid-Limburg. Tabel 4 beschrijft deze mogelijke actieagenda die voor de periode 2025 - 2028 aanknopingspunten kan bieden voor een aanpak van basisvaardigheden in Zuid-Limburg. Dit is gericht op het toekomstige aanbod en de wenselijke borging en kwaliteitsbewaking van de aanpak en bijbehorende infrastructuur.

Tabel 4: Mogelijke acties, resultaten en bijbehorende partners voor toekomstige aanpak basisvaardigheden Zuid-Limburg

Acties	Resultaten	Partners
Maatwerkaanbod gericht op werk (regionaal) en gezin lokaal naast bestaande aanbod		
Taal op **werk** en les op locatie ontwikkelbedrijven, volwassenenonderwijs onderdeel maken van een ontwikkelprogramma (LLO)	Efficiënte keten HDO om meer NT1-deelnemers in het volwassenenonderwijs te krijgen	▪ Sociale diensten (opsporen) ▪ Mensontwikkelbedrijven (faciliteren volwassenenonderwijs) ▪ Vista college (verhelpen) ▪ Gemeenten voor vastleggen in beleid, opdrachtverstrekking aan uitvoerders participatiewet
Preventie achterstand basisvaardigheden **gezin**. coalities kansrijke start	Voorkomen achterstanden basisvaardigheden bij kinderen in voorschoolse leeftijd (1000 dagen) en opsporen en verhelpen bij hun ouders. Doel: waarbij alle kinderen met het juiste taalniveau op school komen en bij ouders de basisvaardigheden worden versterkt	▪ coalitie Kansrijke Start ▪ Consultatiebureau ▪ GGD ▪ Kinderopvang ▪ Peuteropvang ▪ Basisscholen ▪ JENS ▪ FLOW ▪ Jeugdzorg ▪ Bibliotheken (verhelpen) ▪ Regie door gemeenten
Iedereen met een **hulpvraag** van aanbod voorzien	iedereen blijft welkom in het volwassenenonderwijs.	▪ MOB's ▪ Vista College ▪ Gemeenten

		▪ Maatschappelijk werk ▪ Bibliotheken

Borging door commitment en versterking capaciteit en financiering		
Commitment partners door een gezamenlijke opgave centraal te stellen	Belangrijkste dragers van de aanpak en het resultaat garanderen bij raadsleden, bestuurders, professionals en vrijwilligers(organisaties)	▪ Gemeenten als regisseur
Alle ketenpartners met capaciteit activeren en gedrevenheid stimuleren	Borgen van aanpak bij alle ketenpartners door uitvoering te versterken (bewustwording, samenwerking, opvolging versterken, structurele financiering, vindplaats is gelijk aan werkplaats, heldere rollen en taken, inzet van meer taalambassadeurs en regionale gemeentelijke commitment)	Alle ketenpartners met regie voor gemeenten
Gemeentelijke verantwoordelijkheid in tijd en geld: aandacht voor opsporen (HDO) in andere delen van het sociaal domein, zoals basisvaardigheden en financiën of gezondheid voor de aansluiting met IZA en GALA	Aanpak basisvaardigheden gekoppeld aan verschillende beleidsvelden	Naast ketenpartners ook externe partners in het sociaal domein (financiën en zorg)
Concretisering van de samenwerking door het sluiten van een regiocontract tussen partners	Goed opererend netwerk door duidelijke taakverdeling	Ketenpartners
Kwaliteitsbewaking door monitoring van impact		
Monitoring van kwaliteit en impact op basis van indicatoren	Inzichtelijk maken impact: ▪ Voor LLO: deelnemers en impact voor arbeidsmarktregio ▪ Voor GGG: ouders en kinderen en op lokaal niveau koppeling met 'Trendbreuk'	Alle betrokken partners en deelnemers aanpak basisvaardigheden

Referenties

Butterfield, L. D., Borgen, W. A., Amundson, N. E., & Maglio, A. S. T. (2005). Fifty years of the critical incident technique: 1954-2004 and beyond. *Qualitative research*, *5*(4), 475 - 497.

De Greef, M., Buisman, M., Kardol, T., Van der Baan, L. & Herbrink, G. (2018). *Zilveren taalcompetenties: Ontwikkeling van innovatief taalaanbod voor oudere doelgroepen.* Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Flanagan, J. C. (1954). The critical incident technique. *Psychological bulletin*, *51*(*4),* 327.

Grove, S. J., & Fisk, R. P. (1997). The Impact of Other Customers on Service Experiences: A Critical Incident Examination of "Getting Along". *Journal of Retailing*, *73(1),* 63 - 85.

Kyuchukove, H. (2007). Good practices in Roma education in Bulgaria during the years of transition. *Intercultural Education, 18*(1), p. 29 – 39.

Saracho, O.N. (2007). Hispanic Father-Child Sociocultural Literacy Practices. *Journal of Hispanic Higher Education, 6*(3), p. 272-283.

Seldenthuis, T. (2020). *Plan van aanpak basisvaardigheden Zuid-Limburg 2020 – 2024.* Heerlen: Gemeente Heerlen.

Vanderdonck, E., Colvoort, N. & Gerretschen, J. (2019). *Je eigen grens verleggen: Onderzoek Laaggeletterdheid: Zeeland en Waasland.* Gent: Universiteit Gent.

Bijlage 1: Succesfactoren voor de Zuid-Limburgse aanpak

Vraag is wat succesvol kan zijn om nieuwe projecten rondom het tegengaan van achterstanden van basisvaardigheden op te pakken. Wat zegt de literatuur daarover en hoe doet men dat in Europa?

Succesfactoren voor projecten gericht op het tegengaan van achterstanden van basisvaardigheden

Op basis van verschillende onderzoeken, maar ook een analyse van good practices op het gebied van het tegengaan van achterstanden van basisvaardigheden wordt duidelijk dat de volgende factoren van belang zijn om een succesvolle aanpak te kunnen realiseren (De Greef et al., 2018; Saracho, 2007):

- Maatwerk
- Aansluiting bij de belevingswereld en intrinsieke motivatie
- Informeel leren en aandacht voor sociale contacten
- Dichtbij de doelgroep
- Geïntegreerd aanbieden van basisvaardigheden en beroepsopleiding of trainingen gericht op werk
- Outreachend werken om de deelnemers te vinden

Maatwerk centraal

Het Poolse project 'A chance - New opportunities for Adults' heeft een mooie werkwijze waarbij iedereen die wil de kans krijgt om op een goede wijze in kaart te brengen welke competenties die in huis heeft en deze te valideren. Vervolgens kan men via een speciale 'beurs' een educatief traject volgen bij verschillende organisaties op basis van de individuele behoeften van de deelnemers, die duidelijk zijn geworden tijdens het inventariseren van de competenties.
In Slovenië heeft men via het project 'Learning for successful life' met name werkloze inwoners de kans geboden om een educatief programma op maat te volgen. Via een non-formeel programma bepaalt de deelnemer samen met de docent wat hij of zij in een korte tijd wil leren en na elk behaalde stap of afgesloten fase in het leren, wordt een nieuw doel geformuleerd en een nieuw kort programma samengeteld. Zo bouwt de deelnemer samen met de docent aan zijn of haar eigen educatief programma om de basisvaardigheden eigen te maken.

Belevingswereld centraal

In Ierland is het educatief centrum LCETB trajecten taal en ouderbetrokkenheid gestart. Deze trajecten worden door een groot aantal ouders bezocht, omdat men een sterke samenwerking heeft met alle lokale partners en toeleiders. Daarnaast wordt de taal aangeleerd in de dagelijkse praktijk van de ouders, waardoor de leerresultaten succesvol kunnen zijn.
In Spanje stelt men vooral de dagelijkse praktijk van de inwoners centraal. Deelnemers aan taaltrajecten in het centrum voor volwassenenonderwijs 'Jordi de Sant Jordi' ontwikkelden samen met de docenten het leermateriaal op basis van teksten die ze in de dagelijkse praktijk gebruikten. Zij brachten hun dagelijkse praktijk als het ware in de klas en probeerde hun taal in de praktijk te optimaliseren. Ten slotte werkt in de regio Twente in Nederland ROC van Twente samen met FC Twente en organiseren ze verschillende trajecten voor gezinnen. Zo nemen gezinnen samen deel aan leeractiviteiten rondom sport en gezonde voeding, waarbij het leren van de taal integraal wordt aangeboden. De deelnemers worden geregeld doorgestuurd naar reguliere taaltrajecten bij het ROC van Twente.

Informeel leren centraal

Het Portugese project 'Letras Prá Vida' heeft op lokaal niveau communities of practices ingericht, waarbij bewoners via verschillende activiteiten de taal of digitale vaardigheden leren, zoals het schrijven van brieven aan kleinkinderen door ouderen, het schrijven voor de lokale krant of het spreken op de lokale radio of het gebruik van het gezondheidsportaal.
In Zweden heeft men daarnaast lokale Digidel centra opgericht. Dat zijn centra waar inwoners aan hun dagelijkse digitale vaardigheden kunnen werken. Hier wordt hen geleerd hoe ze dagelijkse handelingen kunnen doen, waarbij ze de computer moeten gebruiken.

Dichtbij de doelgroep centraal

Volgens Kyuchukov (2007) is het van belang dat als men een project op het gebied van taalachterstanden start, dat de gemeenschap en directe omgeving betrokken wordt. Het moet echt een plek krijgen in de 'lokale setting'. In Oostenrijk heeft men geprobeerd om de drempel voor aanmelding voor een leertraject te verlagen door een eenvoudig en laagdrempelig aanmeldpunt. Via www.alphabetisierung.at kan men zich heel gemakkelijk centraal aanmelden. Dat kan digitaal, maar ook via het nummer van de 'Alfatelefon'.
In het Poolse LOWE project zet men een vervolgstap en probeert men de individuele leerbehoeften van mensen te identificeren en vervolgens te kijken welk leertraject men nodig heeft. Dit doet men op verschillende lokale centra voor 'Kennis en Educatie'. Op verschillende plekken probeert men op lokaal niveau inwoners te motiveren tot deelname aan educatie passend bij hun behoeften en ambities zowel privé als werkgerelateerd. Deze structuur is vergelijkbaar met het Franse l'ANLCI, waar men vanuit een landelijke organisatie voor elke regio op basis van de achtergrondcijfers en de kenmerken van de regio initiatieven ondersteunt om taalachterstanden tegen te gaan.
In heel Hongarije heeft men ook een netwerk opgestart, namelijk het NYITOK netwerk. Men zag dat men weinig deelnemers in het volwassenenonderwijs had en heeft daarom op lokale plekken nieuwe leercentra ingericht met flexibele leerarrangementen en een focus op empowerment van de lokale bevolking en gemeenschap. Deelnemers waren geïnteresseerd om deel te nemen, omdat de centra onderdeel waren van bekende plekken in de wijken, dichtbij huis waren en er een familiaire sfeer heerste.

Integratie van basisvaardigheden en beroepsopleiding centraal

Aansluiting bij de regio is ook wat het Duitse samenwerkingsverband van volkshogescholen probeert te doen. In verschillende Duitse regio's wordt gekeken bij welke bestaande leertrajecten de deelnemers taalproblemen ondervinden en daar bieden ze dan geïntegreerd taaltrajecten aan, bijvoorbeeld tijdens een opleiding in de gastronomie in Regensburg of een opleiding in de ouderenzorg in Memmingen.
Ook in Kroatië heeft men middels het project CARDS het aanleren van basisvaardigheden afgestemd op de behoefte aan continue professionele ontwikkeling. Deelnemers krijgen de mogelijkheid om op geïntegreerde wijze hun basisvaardigheden te vergroten en tegelijkertijd een trainingsprogramma te volgen van een specifieke sector waar men eventueel in kan gaan werken.
In Griekenland hebben ze daarnaast 63 scholen voor tweedekansonderwijs opgericht. Dit zodat volwassenen alsnog de kans krijgen om hun diploma voor het voortgezet onderwijs te halen. Onderdeel hiervan is het aanleveren van de basisvaardigheden gecombineerd met sociale vaardigheden. Tijdens deze trajecten kunnen de deelnemers ook advies krijgen van een loopbaanadviseur. Zo kunnen ze tijdens het werken aan hun basisvaardigheden ook aan hun carrière werken.

Het Noorse project 'SkillsPlus' is daarentegen een project voor werkgevers, waarbij werkgevers subsidie kunnen aanvragen voor hun werknemers om de basisvaardigheden verder te kunnen ontwikkelen. Ze kunnen dan tijdens werktijd aan hun taalvaardigheden werken en deze optimaliseren. Vergelijkbaar is het project 'Digitutor' in Finland, waarbij men werknemers in specifieke sectoren trajecten aanbiedt om hun digitale vaardigheden te optimaliseren. Hierbij is de intensieve samenwerking met de desbetreffende sector cruciaal.
In Noorwegen zijn ze ook een initiatief voor werkgevers gestart, namelijk de landelijke 'Cybersecurity Month'. Tijdens deze maand krijgen bedrijven in Noorwegen elk jaar de mogelijkheid om hun personeel te trainen in de basis van digitale vaardigheden om de digitale veiligheid te vergroten.
Ook in Servië zet men via het project FBEA(R) in op het geïntegreerd aanbieden van een beroepsopleiding en basisvaardigheden voor inwoners die hun school niet hebben afgemaakt. Zo kunnen deze mensen alsnog een goede plek op de arbeidsmarkt krijgen. Voor veel van de inwoners was dit als het ware een tweede kans.

Outreachend werken centraal

Uit het onderzoek van Vanderdonck et al. (2019) blijkt ook, dat juist naast inzetten op kennis van de doelgroep en taalachterstanden men juist kennis over bestaande instanties en middelen moet hebben die zich richten op inwoners met taalachterstanden. In de lokale situatie zou men samen met de gemeenschap het aanbod voor inwoners met taalachterstanden moeten kunnen organiseren (Vanderdonck, et al., 2019).
Het Duitse project Neu Start St. Pauli 360° sluit hierbij aan en heeft een wijkgerichte aanpak omarmd, waarbij ze in een stadsdeel van Hamburg heel gericht aan organisaties een totaalpakket met betrekking tot taalachterstanden aanbieden. De werknemers krijgen een bewustwordingsworkshop over de problematiek, hun informatie wordt gescreend op toegankelijkheid en ze krijgen direct informatie over de leermogelijkheden voor mensen die taalachterstanden hebben en eventueel bij hen werken. Vergelijkbaar is het project 'Workplace guidance' in IJsland, waarbij loopbaanadviseurs die werkzaam zijn in centra van volwassenenonderwijs bedrijven bezoeken en voorlichting geven aan de werknemers. Gezamenlijk kijken zij naar hun loopbaan en de mogelijkheden tot deelname aan scholing.
Ook in het Hongaarse project 'Together for Integration in Békés' trekt men samen op met lokale partners om outreachend te werken. Het project beschrijft een lokale aanpak van een gebied waar veel kwetsbare mensen leven. Door inzet van sociaal werkers zijn diverse inwoners aan de slag gegaan met het ontwikkelen van een individueel plan en hebben ze de mogelijkheid tot scholing gekregen om zo (weer) actief te worden op de arbeidsmarkt en een betere plek in het dagelijks leven te kunnen krijgen.

Samengevat

Op basis van verschillende onderzoeken en een analyse van good practices op het gebied van achterstanden in basisvaardigheden wordt duidelijk dat de volgende inhoudelijke factoren van belang zijn om een succesvolle aanpak te kunnen realiseren:

- *Maatwerk*
- *Aansluiting bij de belevingswereld en intrinsieke motivatie*
- *Informeel leren en aandacht voor sociale contacten*
- *Dichtbij de doelgroep*
- *Geïntegreerd aanbieden van basisvaardigheden en beroepsopleiding of trainingen gericht op werk*
- *Outreachend werken om de deelnemers te vinden*